

**ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ
ОБЛІКУ, ЕКОНОМІЧНОГО
АНАЛІЗУ І АУДИТУ**

**INFORMATION SYSTEMS
OF ACCOUNTING, ECONOMIC
ANALYSIS AND AUDIT**

УДК 65.011.47

JEL Classification M 41

Кашена Наталія

к.е.н., професор кафедри економічного аналізу та статистики

Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків, Україна

E-mail: nat_kesh@mail.ru

Чміль Ганна

асистент кафедри готельного і ресторанного бізнесу

Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків, Україна

E-mail: 777-anya@mail.ru

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В ІНТЕГРОВАНІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Kaschena Natalia

Cand. Sci. (Ekon.), Prof., Department of economic analysis and statistics

Kharkiv State University of Food Technology and Trade, Kharkiv, Ukraine

E-mail: nat_kesh@mail.ru

Chmil Hanna

Assist., Department of hotel and restaurant business

Kharkiv State University of Food Technology and Trade, Kharkiv, Ukraine

E-mail: 777-anya@mail.ru

IMPROVEMENT OF ENTERPRISE CAPITAL ACCOUNTING IN INTEGRATED INFORMATION AND ANALYTICAL MANAGEMENT SYSTEM

Анотація

Актуальність. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та поява нових напрямів використання комп'ютерних ресурсів актуалізують дослідження існуючих інформаційних систем обліку і аналізу задля покращення процесу обробки інформації та оперативного прийняття управлінських рішень щодо капіталу торговельного підприємства. Метою дослідження є удосконалення обліку капіталу в інтегрованій інформаційно-аналітичній системі управління

підприємства роздрібної торгівлі. Її реалізація потребує з'ясування особливостей та засобів побудови даної системи, розробку пропозицій з удосконалення організаційних та методичних положень щодо облікового відображення операцій з формування і використання капіталу підприємства.

Методи. Дослідження здійснювалось на підставі аналізу сучасних інформаційних систем, що використовуються торговельними підприємствами м. Харкова та Харківської області для відображення обліково-аналітичних процесів та формування інформаційної бази даних для управління. При цьому використовувались методи теоретичного узагальнення і порівняння, логічного аналізу та синтезу, системного підходу, моделювання, групування, абстрактно-логічний та графічний методи.

Результати. Обґрунтована доцільність та технологія створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління торговельного підприємства, яка на засадах ефективного функціонування взаємопов'язаних підсистем обліку, аналізу та контролю здатна забезпечити якісну інформаційну підтримку прийняття управлінських рішень, зокрема щодо капіталу підприємства. Розроблена організаційна модель обліку капіталу і руху інформаційних потоків в межах даної системи.

Перспективи. Подальші наукові дослідження за цим напрямом потребують розробки або удосконалення існуючого програмного забезпечення обліку, аналізу і контролю відповідно до потреб формування релевантної обліково-аналітичної інформації для обґрунтування тактичних і стратегічних рішень щодо капіталу підприємства торгівлі.

Ключові слова: капітал, облік, інформаційні системи, управління.

Abstract

Introduction, Purpose. The rapid development of information technology and the introduction of new ways of computer resources actualize research of existing information systems of accounting and analysis to improve information processing and operational management decision-making regarding the capital of commercial enterprise. The study aims to improve the accounting capital in an integrated information and analytical management system of retail enterprise. Its implementation requires clarification of features and methods for building the system, development of proposals to improve organizational and methodological provisions for your accounting display operations on formation and use of enterprise capital.

Methods. The study was carried out on the basis of analysis of modern information systems that are used to reflect accounting and analytical processes and formation of the information database for management by commercial enterprises in the city of Kharkiv and Kharkiv region. Methods of theoretical generalization and comparison, logical analysis and synthesis, systematic approach, modeling, clustering, abstract logical and graphical methods are used.

Results. Reasonable expediency and technology of creation of an integrated information and analytical management system of retail enterprise that are based on the effective functioning of interrelated subsystems of accounting, analysis and control can provide quality information support management decision-making, including enterprise capital. An organizational model of capital accounting and information flows movement within this system is developed.

Perspectives. Further scientific research in this area requires development or improvement of the existing software accounting, analysis and control in accordance with the formation requirements of the relevant accounting and analytical information to justify the tactical and strategic decisions on the trade enterprise capital.

Key words: capital, accounting, information systems, management.

Аннотация

Актуальность. Стремительное развитие информационных технологий и появление новых направлений использования компьютерных ресурсов актуализируют исследование современных информационных систем учета и анализа для улучшения процесса обработки информации и оперативного принятия управленческих решений в сфере капитала предприятия. Целью исследования

является совершенствование учета капитала в интегрированной информационно-аналитической системе управления предприятия розничной торговли. Для ее реализации необходимо изучение особенностей и средств построения данной системы, разработка предложений по совершенствованию организационных и методических положений учетного отражения операций по формированию и использованию капитала предприятия.

Методы. Исследование осуществлялось на основе анализа современных информационных систем, которые используются торговыми предприятиями г. Харькова и Харьковской области для отображения учетно-аналитических процессов и формирования информационной базы данных для управления. При этом использовались методы теоретического обобщения и сравнения, логического анализа и синтеза, системного подхода, моделирования, группировки, абстрактно-логический и графический методы.

Результаты. Обоснована целесообразность и технология создания интегрированной информационно-аналитической системы управления торгового предприятия, которая на основе эффективного функционирования взаимосвязанных подсистем учета, анализа и контроля способна обеспечить качественную информационную поддержку принятия управленческих решений, в том числе и в сфере капитала предприятия. Разработана организационная модель учета капитала и движения информационных потоков в данной системе.

Перспективы. Дальнейшие научные исследования предполагают разработку или совершенствование существующего программного обеспечения учета, анализа и контроля в соответствии с потребностями формирования релевантной учетно-аналитической информации для решения тактических и стратегических задач управления капиталом предприятия торговли.

Ключевые слова: капитал, учет, информационные системы, управление.

Актуальність. Ефективність функціонування підприємств торгівлі в сучасному бізнес-середовищі залежить від гнучкості їх фінансової політики та наявності відповідного інструментарію інформаційної підтримки управління капіталом. За даних обставин зростає роль бухгалтерського обліку та економічного аналізу, які на засадах системності здатні забезпечити формування якісного інформаційного простору для обґрунтування управлінських рішень з формування і використання капіталу торговельного підприємства. На жаль, досвід практичної діяльності свідчить, що розуміння важливості функцій обліково-аналітичного забезпечення управління капіталом не призводить до автоматичного їх впровадження в інформаційну систему управління підприємством роздрібної торгівлі. В зв'язку з цим актуальним є вдосконалення існуючих інформаційних систем обліку і аналізу з метою покращення процесу обробки інформації, здійснення ефективного моніторингу та оперативного прийняття управлінських рішень щодо капіталу підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна необхідність удосконалення, організаційно-методичні та технічні аспекти ефективного функціонування інформаційних систем і технологій бухгалтерського обліку є предметом пильної уваги вітчизняних науковців сучасності, зокрема: Ф.Ф. Бутинця, Т.В. Івахненкова, Д.М. Марченко, Т.П. Маца, В.П. Остапенко, Ю.В. Єльнікової, О.В. Климненко, І.П. Житної, О.А. Садовнікової, В.Д. Шквіри, Т.А. Писаревської, Я.С. Ткаль та ін. Теоретичні та методологічні питання концепції побудови програмного забезпечення автоматизованої системи економічного аналізу та особливості комп'ютеризації аналітичних процедур на підприємстві розроблені в працях Б.В. Алахова, С.Б. Барнгольц, С.І. Волкова, М.В. Мельник, М.І. Баканова, Є.В. Мниха, М.Г. Чумаченка,

Ю.Ю. Королева, Г.Н. Соколової, Є.Л. Шуремова, І.Т. Райковської та ін. Разом з тим, на сьогодні відсутні єдині методичні принципи побудови, сучасного програмного та технічного забезпечення ефективного функціонування інформаційно-аналітичної системи управління підприємством.

Мета даної статті полягає в удосконаленні обліку капіталу в інтегрованій інформаційно-аналітичній системі управління підприємства роздрібної торгівлі. Реалізація мети дослідження потребує з'ясування особливостей та засобів побудови даної системи, розробку пропозицій з удосконалення організаційних та методичних положень щодо облікового відображення операцій з формування і використання капіталу підприємства в інформаційній системі управління.

Методи. Дослідження здійснювалось на підставі аналізу сучасних інформаційних систем, що використовуються торговельними підприємствами м. Харкова та Харківської області для відображення обліково-аналітичних процесів та формування інформаційної бази даних для управління. При цьому використовувались методи теоретичного узагальнення і порівняння, логічного аналізу та синтезу, системного підходу, моделювання, групування, абстрактно-логічний та графічний методи.

Результати. З позицій бізнесу сучасні інформаційні системи і технології є адекватною відповіддю на виклик часу, і являють собою повнофункціональні системи організаційного управління з елементами обліку, планування, контролю і аналізу, а також модулями прийняття управлінських рішень. Аналіз ринку сучасних інформаційних технологій свідчить, що на даний час існує багато управлінських інформаційних систем, з яких найбільш відомими у розвинутих країнах є: ERP (Enterprise Resource Planning) – система управління ресурсами підприємства; MRP (Material Requirements Planning) – система планування матеріальних потреб; CSRP (Customer Synchronized Relationship Planning) - система планування ресурсів підприємства, синхронізованого зі споживачами; DSS (Decision Support System) - системи підтримки прийняття рішень.

Але на жаль, вони не знайшли широкого застосування в практичній діяльності вітчизняних підприємств. Так, зокрема, підприємства роздрібної торгівлі м. Харкова та Харківської області не використовують сучасні інформаційні системи управління. Для виконання прикладних управлінських та фінансово-облікових функцій ними найчастіше застосовуються вузькоспеціалізовані програмні продукти, призначені для обліку та управління бізнесом, які побудовані на єдиній технологічній платформі таких інформаційних систем як: «1:С Підприємство», «АБ ОФІС», «Парус-Підприємство», «БЕСТ» та ін. (рис. 1).

Об'єктивними причинами, що спонукають керівництво підприємств відмовлятися від потужних управлінських інформаційних систем класу ERP є: висока вартість і висока складність впровадження при непередбачуваності ефекту їх використання, тривалий термін очікуваного ефекту від впровадження, недостатнє технічне забезпечення тощо.

За цих обставин для підприємств роздрібної торгівлі, на наш погляд, найбільш оптимальним шляхом вирішення проблеми якісного інформаційного забезпечення управління капіталом є створення управлінської інформаційної системи шляхом перебудови існуючих інформаційних систем і господарських процесів відповідно до алгоритмів, запропонованих в ERP та DSS системах. Ці підсистеми досить гнучкі, містять

велику кількість функцій та параметрів, що настроюються, і можуть бути вдало впроваджені на підприємствах, які давно працюють на ринку, мають власну управлінську структуру, але потребують проведення реінжинірингу існуючих бізнес-процесів [1; 2].

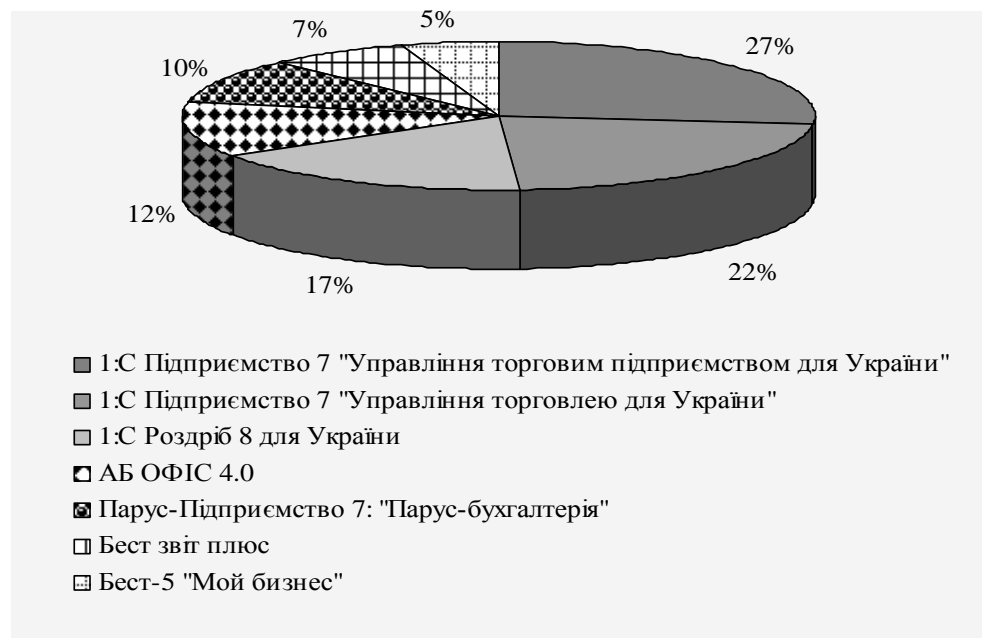

Рис. 1. Конфігурації інформаційних систем, які використовуються підприємствами роздрібною торгівлі м. Харкова та Харківської області

Для організації процесу перетворення існуючої на конкретних підприємствах торгівлі інформаційної системи в управлінську інформаційну систему, яка поєднує «максимально можливий комплекс функцій для управління всіма бізнес-процесами підприємства» [3, с. 231], і здатна забезпечити підтримку прийняття рішень щодо капіталу, пропонуємо технологію трансформації і створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління підприємства торгівлі з контурами менеджменту основних процесів фінансово-господарської діяльності, зокрема Контуром управління фінансами (рис. 2). Цей контур на підставі ефективної взаємодії забезпечувальної та функціональної компонент, що підтримуються певними модулями (інформаційне, технічне, програмне, математичне та організаційне забезпечення, облік, аналіз, контроль, плазування, регулювання) забезпечить комплексну підтримку більшості завдань з управління капіталом, які виникають на різних стадіях управлінського циклу всіх рівнів [4]. Ефективність функціонування даного Контур значною мірою обумовлюється своєчасністю та релевантністю інформації, що продукується підсистемою бухгалтерського обліку, яка «надає інформаційну модель стану об'єкта управління і найбільш точно відображає місце його знаходження в багатофазовому просторі станів системи» [5].

Підвищити якість і забезпечити бажану відповідність та оперативність видачі пошукових результатів очікуванням користувачів дозволяє удосконалення інформаційної моделі обліку, що «полягає у більш точному відображенні стану реального об'єкта, і потребує більш детального опису системи та зменшення інтервалів часу одержання

інформації про фактичний стан системи» [6].

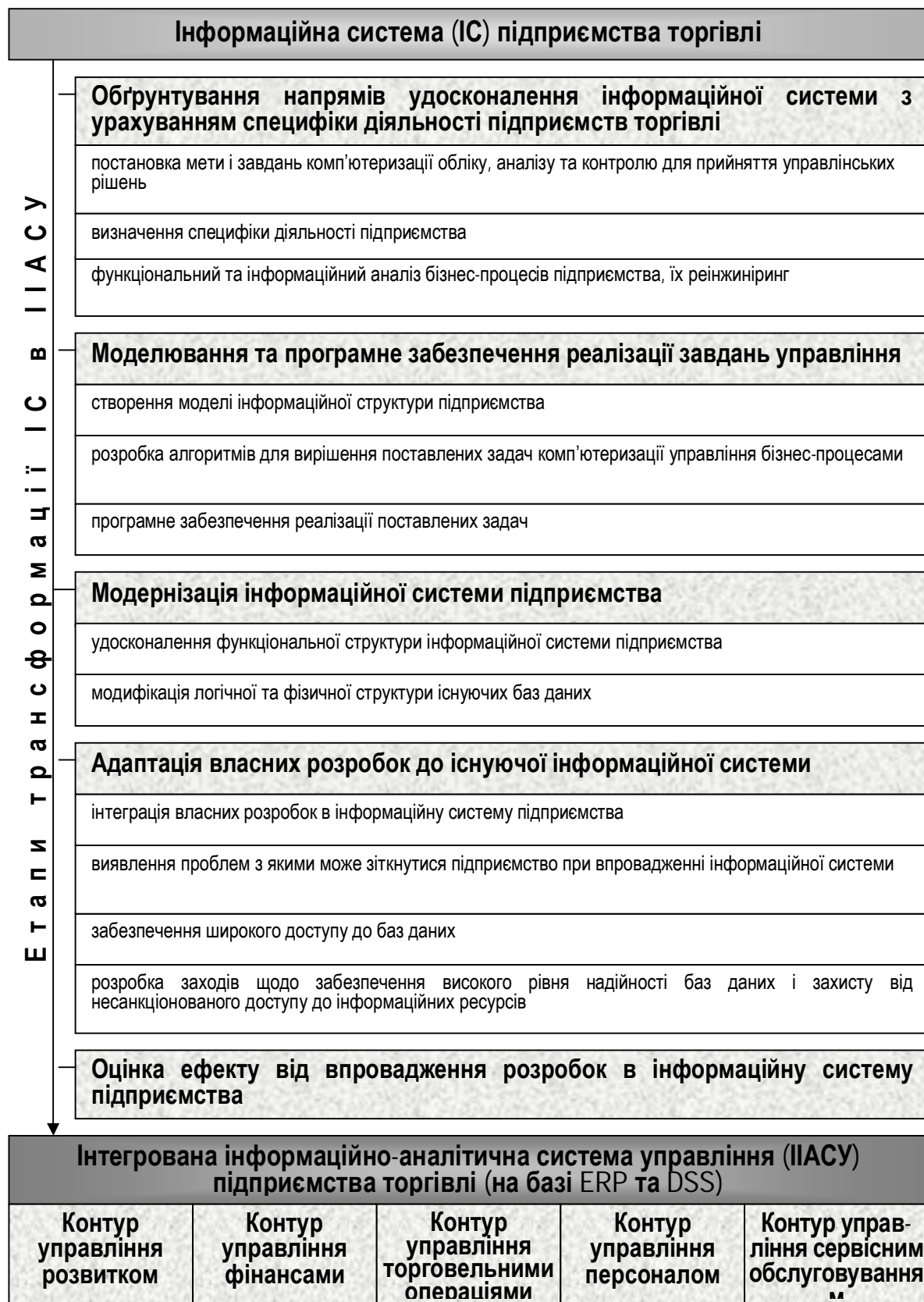

Рис. 2. Алгоритм побудови інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління (ІІАСУ) підприємства торгівлі

На нашу думку забезпечити якісно новий рівень інформаційної моделі обліку капіталу підприємства торгівлі дозволить відповідно сформована облікова політика і виокремлення основних і додаткових опцій щодо формування на рахунках бухгалтерського обліку та представлення у фінансовій та внутрішній управлінській звітності підприємства інформації про капітал, а також створення відповідних баз даних в розрізах, необхідних для управління ним. Формування поряд з основними додаткових опцій дозволить реалізувати ключові завдання управлінського обліку і створити найкращу інформаційну модель «не тільки для відображення реальних фактів і подій, що відбулися, але й для імітування таких подій для варіантного аналізу та прийняття рішень» [7, с. 57].

Розробка облікової політики капіталу в комп'ютеризованому середовищі передбачає створення Довідників і відображення обраних параметрів в алгоритмах бухгалтерських записів щодо формування і використання елементів капіталу (довідники допустимої кореспонденції рахунків). Ці довідники можуть мати до 10 рівнів вкладеності, оновлюватися і коригуватися відповідно до потреб користувачів, що дозволяє реалізувати реляційний підхід до формування робочого плану рахунків обліку в частині складових елементів капіталу і отримувати бухгалтерські підсумки з різним ступенем деталізації. Для реалізації багаторівневої аналітики слід використовувати механізм субконто. Основою побудови субконто стануть визначені для створення комп'ютерної бази даних системи управління підприємством аналітичні рахунки елементів капіталу (власного, позикового і залученого). До кожного субконто в програмі відкривається багаторівневий довідник субконто, основними реквізитами якого є характер операції, носій первинної інформації, вид валюти, дата отримання коштів тощо, що дозволяє найкраще структурувати об'єкти аналітичного обліку, та забезпечити формування інформаційного масиву облікових даних в розрізах, необхідних для складання аналітичних відомостей та управлінських звітів, і достатніх для обґрунтування оперативних, тактичних та стратегічних рішень з капіталу.

Структурування баз даних щодо складових елементів капіталу підприємства також слід здійснювати за реляційним підходом, і враховувати, що склад і структуру інформаційних масивів визначають дані нормативно-довідкової, планової, облікової, звітної та позаоблікової інформації. Базы даних облікової інформації створюються на етапах первинного, поточного та підсумкового обліку капіталу, і є основою для формування та отримання вихідної інформації у форматі журналів-ордерів, аналітичних відомостей обліку, реєстрів обліку, розрахункових відомостей та довідок бухгалтерії, форм фінансової та управлінської звітності в режимі реального часу за означений інтервал. Такий підхід надасть нові можливості накопичення і збереження інформаційних ресурсів про капітал в різних аналітичних розрізах на файл-сервері, та їх використання особами, що приймають управлінські рішення, а також дозволить експортувати отримані облікові дані для здійснення розрахунків, пов'язаних з обслуговуванням капіталу в автоматизованому режимі. В цілому, як стверджує Т.П. Мац, організація обліку в сучасних управлінських інформаційних системах дозволяє підвищити якість роботи бухгалтерії, зменшити кількість технічних помилок, полегшити контроль, забезпечити вчасне реагування на зміни ринкової ситуації, та підвищити ефективність управління

підприємством в цілому [8, с. 197].

Запропонована організаційна модель обліку капіталу та руху інформаційних потоків в інтегрованій інформаційно-аналітичній системі управління підприємством роздрібною торгівлі представлена на рис. 3.

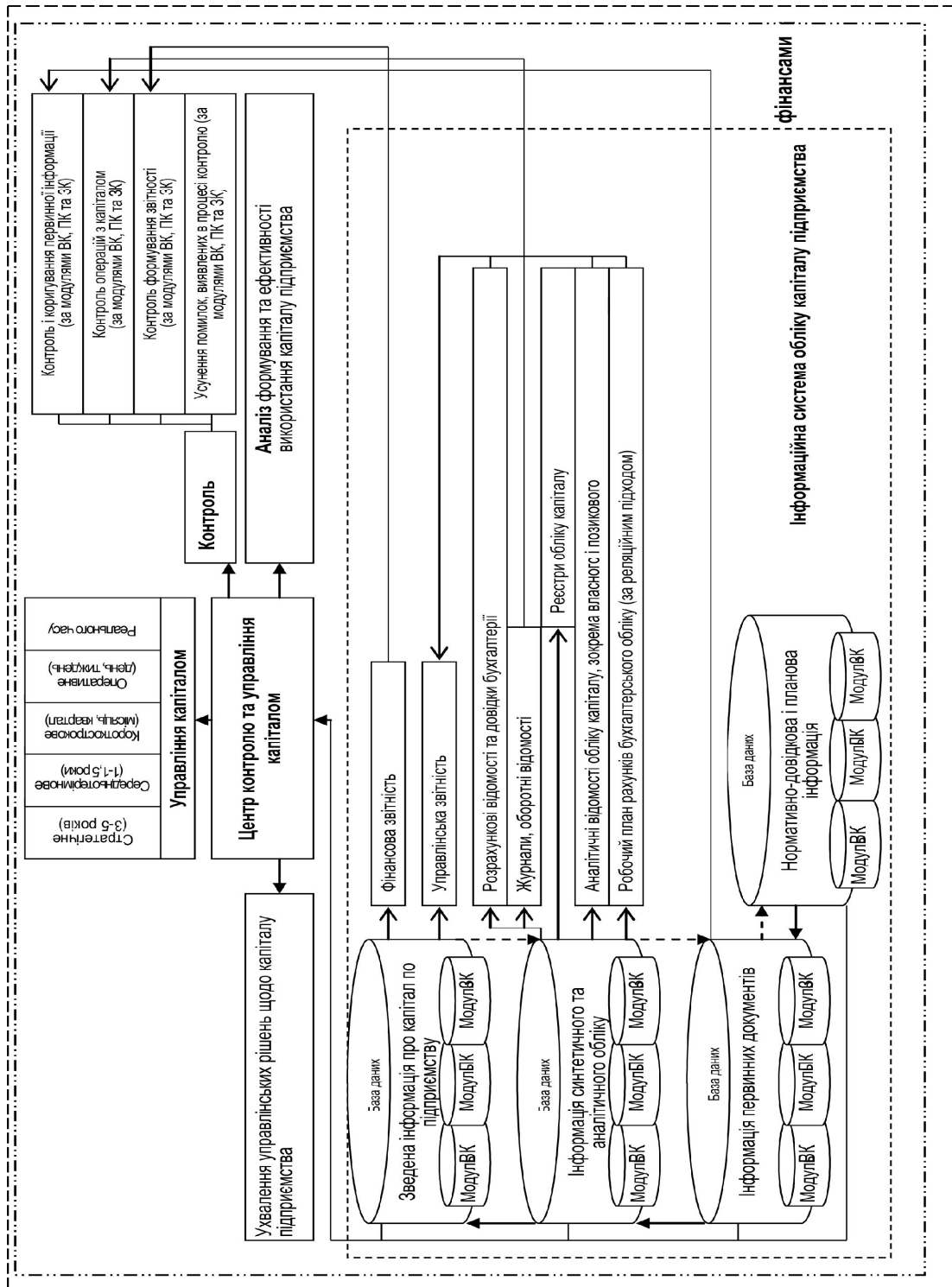

Рис. 3. Організаційна модель обліку капіталу та руху інформаційних потоків в інтегрованій інформаційно-аналітичній системі управління підприємства торгівлі

Висновки і перспективи. Викладені пропозиції щодо створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління (ІІАСУ) підприємства роздрібною торгівлі, руху інформаційних потоків та реалізації технічної підтримки модифікації програмних рішень з обліку, аналізу та контролю забезпечать якісно новий рівень управління капіталом. Подальші наукові дослідження за цим напрямом потребують розробки або удосконалення існуючого програмного забезпечення обліку, аналізу і контролю відповідно до потреб формування релевантної обліково-аналітичної інформації для обґрунтування тактичних і стратегічних рішень щодо капіталу підприємства торгівлі.

Список використаних джерел

1. Евстропов, А. Н. ERP-системы – основа эффективного управления [Электронный ресурс] / А. Н. Евстропов. – Режим доступа : <http://economyar.narod.ru/evstropov.pdf>.
2. Фадеев, Р. А. Внедрение ERP-системы как средство повышения инвестиционной привлекательности предприятия [Электронный ресурс] / Р. А. Фадеев. – Режим доступа : http://ispu.ru/files/str.94-96_.pdf.
3. Бельтюков, Є. А. Основні шляхи вдосконалення системи інформаційного забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства / Є. А. Бельтюков, Г. І. Задорожко // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 2. – С. 228–234.
4. Chmil, H. Capital accounting in information management system of trade enterprise / H. Chmil // Съвременни проблеми на регионалното развитие: Събрани статии. Т. 2. – Пловдив, 2014. – С. 146–150.
5. Остапенко, В. П. Перспективні напрямки вдосконалення інформаційних систем обліку [Електронний ресурс] / В. П. Остапенко, Л. С. Стригуль. – Режим доступа : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/microcad/2013/s25.pdf>.
6. Попадюк, С. В. Інформаційні технології та системи в обліку [Електронний ресурс] / С. В. Попадюк. – Режим доступа : <http://repository.vsau.org/getfile/1497.pdf>.
7. Куцик, П. О. Концептуальні підходи до розгляду інформаційних систем обліку в корпоративному управлінні [Текст] / П. О. Куцик // Облік і фінанси. – 2013. – № 4. – С. 52–59.
8. Мац, Т. П. Значення управлінських інформаційних систем і технологій в обліку [Текст] / Т. П. Мац // Наукові праці ПДАА. – Т. 3. Економічні науки. – Полтава, 2012. – Вип. 2 (5). – С. 194–197.

References

1. Evstropov, A. N. ERP-sistemy – osnova effektivnogo upravleniya [ERP-system - the basis for efficient management]. Available at : <http://economyar.narod.ru/evstropov.pdf>.
2. Fadeev, R. A. Vnedrenie ERP-sistemy kak sredstvo povysheniya investitsionnoy privlekatel'nosti predpriyatiya [Implementation of the ERP-system as a means to increase the investment attractiveness of the enterprise]. Available at : http://ispu.ru/files/str.94-96_.pdf.
3. Bjel'tjukov, Je. A. Zadorozhko G. I. (2013) Osnovni shljahy vdoskonalennja systemy informacijnogo zabezpečennja konkurentospromozhnosti promyslovogo pidpryemstva. *Ekonomika: realii' chasu*. № 2, 228–234.
4. Chmil, H. (2014). Capital accounting in information management system of trade enterprise *S"vremenni problemi na regionalynoto razvitie: S"brani statii*. Т. 2. Plovdiv, 146–150.
5. Ostapenko V. P., Strygul' L. S. Perspektivni naprjamky vdoskonalennja informacijnyh system obliku [Perspective directions of improvement of accounting information systems]. Available at : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/microcad/2013/s25.pdf>.
6. Popadjuk, S. V. Informacijni tehnologii' ta systemy v obliku [Information technology and systems in accounting]. Available at : <http://repository.vsau.org/getfile/1497.pdf>.
7. Kucyk, P. O. (2013). Konceptual'ni pidhody do rozgljadu informacijnyh system obliku v korporatyvnomu upravlinni [Conceptual approach to the accounting information systems in corporate

governance]. *Oblik i finansy*. № 4, 52–59.

8. Mac T. P. (2012). Znachennja upravlins'kyh informacijnyh system i tehnologij v obliku [The value of management information systems and technologies in accounting]. *Naukovi praci PDAA*. – Т. 3. *Ekonomichni nauky*. – Poltava, Ukraine, Vyp. 2 (5), 194–197.

